

Predstavitev Geoparka Idrija na mednarodni konferenci Evropske mreže geoparkov na Portugalskem

Mojca Kavčič, Martina Peljhan, Martina Stupar

Od 14.-16. septembra je v mestu Idanha-a-Nova na Portugalskem potekala 8. konferenca Evropske mreže geoparkov (EGN). Konferenca v organizaciji prvega portugalskega geoparka Naturtejo se je udeležilo preko 200 udeležencev, predvsem iz evropskih držav. Med njimi predstavnica UNESCO, mednarodni koordinatorji evropske in svetovne mreže geoparkov, predstavniki vladnih organizacij in univerz, strokovni delavci v evropskih geoparkih, predstavniki lokalnih skupnosti, študenti in strokovnjaki s področja regionalnega razvoja. Konference smo se iz Slovenije udeležile geologinja Martina Peljhan iz Rudnika živega srebra Idrija, Mojca Kavčič z Občine Idrija in Martina Stupar z Zavoda RS za varstvo narave, območne enote Nova Gorica.

Osrednja tema konference je bila Novi izzivi v geoturizmu, glavni namen pa predstavitev in promocija obstoječih ter nastajajočih geoparkov, njihove zanimivosti, izmenjava izkušenj, znanj ter dobrih in slabih praks. Več kot 80 različnih predavanj, ki so se v treh dneh zvrstila na konferenci, je bilo tematsko razporejenih v sedem sklopov:

- geoparki in turizem,
- geoturizem in lokalni razvoj,
- geoparki in znanost,
- geokonservatorstvo ter dobre in slabe prakse,
- marketinške strategije za močno EGN znamko,
- človek in narava: kulturna krajina,
- novi geoparki in njihovi mentorji.

Med uvodnimi predavanji in nadaljnjimi predstavitevami smo lahko prisluhnili strokovnjakom in predavateljem, ki se profesionalno ukvarjajo z ohranjanjem naravne dediščine in razvojem geoturizma, hkrati pa se tudi aktivno vključujejo v koordiniranje Evropske in Globalne mreže geoparkov. Med drugimi je dr. Margerite Patzak, predstavnica UNESCO, v okviru katerega se oblikuje Globalna mreža geoparkov, vse prisotne pozvala, da naj se nacionalne komisije Unesca v posameznih državah redno in sproti obvešča o aktivnostih geoparkov. Spregovorila sta tudi dva snovalca te mreže, danes glavna koordinatorja mreže, dr. Patrick McKeever in dr. Nicholas Zouros.

Nastajajoči Geopark Idrija smo slovenske udeleženke predstavile z dvema prispevkoma. Mojca Kavčič je znotraj tematskega sklopa geoparkov in turizma predstavila tematske poti, Martina Peljhan pa idrijske

naravoslovce in njihovo delo znotraj sekcije o geoparkih in znanosti.

Sodelovanje na konferenci je bilo za predstavnice dragocena izkušnja in priložnost za izmenjavo mnenj, izkušenj, pogledov in idej. Omogočilo pa je tudi navezavo stikov z vodilnimi v svetovni in evropski mreži geoparkov. Posebno zainteresiranost in podporo nam je izrazil svetovalec in strokovnjak pri svetovni mreži geoparkov za področje ekoturizma in geoturizma dr. Ross Dowling iz Avstralije. Seznanile smo se tudi s strokovnjaki s področja interpretacije naravne dediščine, kot sta dr. John Macadam in dr. Murray Gray iz Velike Britanije, ki so ponudili pomoč pri ustanavljanju Geoparka Idrija. Navezali in okrepili smo tudi stike s potencialnimi partnerji za sodelovanje v skupnih mednarodnih projektih v okviru razvojnih programov Evropske unije. Predstavniki geoparka Magma iz Norveške, ki bo najverjetneje v mrežo sprejet prihodnje leto, so izrazili željo, da naslednje leto v Idrijo pripeljejo skupino študentov na terenske vaje. O ogledu in obisku pa smo se dogovarjali tudi s predstavniki edinega hrvaškega geoparka Papuk.

Evropska mreža geoparkov se je letos povečala za 5 članov, in sicer dva iz Velike Britanije ter po eden iz Italije, Portugalske in Grčije. Mreža zdaj šteje že 35 članov, ki se avtomatično vključujejo tudi v Globalno mrežo geoparkov (GGN). Ni potrebno poudarjati, da se merila za vpis in kriteriji izbora vsako leto zaostrejejo. V primeru neupoštevanja pravil pa je seveda možna tudi izključitev iz mreže. Vedno pogostejša so tudi opozorila o aktivnejšem sodelovanju med geoparki.

Ob zaključku konference je bilo bistveno sporočilo vsem prisotnim to, da je ustanovitev in delovanje geoparka z razvijanjem lastne identitete in prepoznavnosti dolgotrajen proces, ki terja tesno in zavzeto sodelovanje vseh, vpetih v projekt, od stroke, lokalnih interesov, investorjev, do šolskih ustanov in občanov. Vsi skupaj in vsak zase morajo v geoparku videti svojo razvojno priložnost. Geopark namreč ni zaščita in ustvarjanje nekkih novih režimov in pravil, ampak način življenja in razvoj območja pri ustvarjanju novih izdelkov in storitev ter učinkovito vključevanje teh v turistično ponudbo območja. Geopark je torej način razvoja območja, ki poleg ohranjanja lastne identitete zagotavlja tudi ohranjanje narave.

V spremljevalnem programu po konferenci smo si ogledale še oba geoparka na Portugalskem – Naturtejo in Arouca.

GEOPARK NATURTEJO MESETA MÉRIDIONAL

Območje geoparka Naturtejo leži v središču Portugalske, v bližini meje s Španijo in pokriva 4617 km². Od glavnega mesta Lizbone je oddaljen 200 km, od Madrida pa 350 km.

Geopark je bil leta 2006 vključen v Evropsko mrežo geoparkov kot prvi portugalski geopark.

Območje je geološko izredno pestro, najstarejše kamnine so skrilavci, stari približno 600 milijonov let, najmlajše pa recentni sedimenti.

Naturtejo ima izredno bogato zgodovinsko in kulturno tradicijo, ki je povezana z naravo. Geopark predstavlja močno partnerstvo občine in lokalnih investitorjev, ki usklajujejo svoje interese za razvoj lokalne ekonomije in trajnostni razvoj območja. Prav te povezave danes predstavljajo bistveno gonilo razvoja turizma štirih občin, ki so povezane v geopark Naturtejo.

Za pokrajino so značilne mlajše ravnine, iznad katerih se dvigujejo ostanki starejšega reliefa, kot so npr. kvarcitni grebeni ter goli granita v obliki čokov.

Skupno je v geoparku predstavljenih 70 zanimivosti s področja geomorfologije,

geologije, paleontologije ter dediščine rudarjenja. Med najpomembnejšimi so ihnološki park Penha Garcia, soteski Portas do Ródão in Vale Mourão, rimski rudnik zlata ter granitni osamelci, med katerimi je najpomembnejši Monsanto. Skrilavci so bili v preteklosti najpogosteje uporabljeni kot gradbeni material, ki dajejo starim vasem tipično podobo. Danes so v tem stilu obnovljene in jih domačini imenujejo kar "skrilave" vasi (schist villages).

Posebno pozornost namenjajo izobraževalnim programom. Šolske skupine z učitelji si lahko v naravi ogledajo vse, o čemer se predhodno učijo v šolskih učilnicah. Najpomembnejši cilj teh izobraževanj je učenje mladine o naravi ter ozaveščanje o pomenu ohranjanja narave za prihodnje generacije.

V geoparku Naturtejo smo si na strokovni ekskurziji ogledali kar nekaj zanimivosti – obe znameniti soteski, arheološko vas, meandre na reki Zézere. Izreden vtis pa so na nas napravili sami prebivalci, ki se aktivno vključujejo v dejavnosti geoparka. Tako smo imele priložnost spoznati vodiča,

ki vodi pohode po tematski poti, ponuja izlete s čolnom po reki ter vodi restavracijo s tipično portugalsko hrano in prodaja lokalne izdelke. Veliko pozornost namenjajo ohranjanju kulturne krajine in promociji odmaknjenih krajev. V celotnem območju se spopadajo z upadom rojstev in mladih družin. Vendar se zaradi aktivnosti znotraj geoparka vedno več mladih iz večjih mest priseljuje na podeželje in išče priložnosti kot turistični vodiči, lastniki prenočišč ali kot prodajalci lokalnih izdelkov. In ravno to je eden glavnih namenov dejavnosti geoparka.

GEOPARK AROUCA

Zadnja dva dneva ekskurzije smo preživeli v geoparku Arouca, ki je bil v mrežo geoparkov uradno sprejet prav na tej konferenci, zato so nam še z večjim veseljem pokazali njihove posebnosti. V nedeljo pa smo bili priča slavnostni podelitvi priznanja častnega občana občine Arouca, "očetu" geoparka Arouca profesorju Arturju Abreu Sá.

Prvi dan pa smo ves dan preživeli na terenu, kjer smo videli večino glavnih znamenitosti parka, med katerimi so najbolj pomembne: veliki trilobiti v bližini vasi Canelas, "kamni, ki dajejo življenje" v vasi Castanheira in ihnofosili v dolini reke Paiva. Vsega skupaj imajo v parku 41 geotočk, ki so vse pomembne za območje, bodisi znanstveno, izobraževalno ali turistično. Območje ima bogato kulturno izročilo, s starimi obrtni, tipično gastronomijo in arhitekturo.

Tudi v tem parku se prebivalci vključujejo v aktivnosti, tako smo si ogledali kamnolom skrilavca, v katerem so odkrili trilobite izjemnih velikosti. Lastnik kamnoloma skrilavec še vedno pridobiva in ga prodaja kot obloge za stene, tla in strešno kritino, ki je še danes zelo pogosto uporabljena. Poleg te dejavnosti pa je v bližini kamnoloma zgradil še muzej trilobitov, kjer obiskovalcem razloži vsa pomembna geološka dejstva in razpolaga tudi s predavalnico in amfiteatrom. Tudi tukaj opazimo skrb za naravna bogastva in prizadevanja za ohranitev dediščine, hkrati z uresničevanjem ekonomskih ciljev lastnika kamnoloma.

V planinski koči na gori Freita so nam za kosilo ponudili pravi "geološki meni" - lokalne jedi, ki so jih poimenovali po številnih geoloških posebnostih v bližini, ter jih tako zopet na inovativen način predstavili. Tukaj je tudi možno nakupiti slavne "kamne, ki dajejo življenje", tokrat v obliki slaščic, ki po videzu na moč spominjajo na geološko posebnost.

Ogledali smo si še opuščen rudnik volframa in kositra, za katerega že obstajajo načrti o obnovitvi.

Ob koncu našega obiska smo si v središču geoparka Arouca, ki podobno kot bodoči idrijski geopark zajema le eno občino, ogledali še samostan, s katerim je zgodovina Arouce tesno povezana. V njem je danes muzej religiozne umetnosti z dragocenimi kipi in slikami, tapiserijami ter pohištvo. Prvi kralj Portugalske je mestu Arouca že leta 1151 podelil listino o mestnih pravicah.

Skrivnost uspeha obeh geoparkov je brez dvoma sodelovanje lokalnih skupnosti z lokalnim vodstvom, povezovanje in usklajevanje interesov obeh strani in inovativna predstavitev in ohranjanje lastne identitete, na katero so vsi ponosni. In to je moč občutiti na vsakem koraku, ko opazuješ z občutkom obnovljene objekte, ki so jim prav tako z neverjetnim občutkom pridali nove dejavnosti. Nenazadnje je Portugalska prva država, ki je geoparke celo uzakonila, kar nedvomno dokazuje njihovo predanost tej ideji in to, da so s to dejavnostjo ogromno storili za ponovno oživetev že propadajočih območij.